

Foregående taler: Anker Jørgensen.

Taler nr. 13.

Nordli: Hr. president! Det er naturligt at vi i disse dager har oppmerksomheten rettet mot den konflikt som er oppstått mellom Island og Storbritannia. Vi har her å gjøre med en konflikt mellom et nordisk land og et land som de nordiske land tradisjonelt har nære forbindelser med. Samtidig er det en konflikt i et område hvor vi alle er avhengig av at det opprettholdes ro og stabilitet.

Vi ser her at viktige nasjonale interesser står på spill for begge parter i vanskelige økonomiske tider. Fiskeriene er viktige sider av arbeidsliv og distriktpolitikk i begge land. Men her er det også en klar forskjell: For Island er fiskeriene av avgjørende betydning for nasjonens eksistens. Dette er bakgrunnen for og forklarer det islandske folks kamp for havets ressurser. Men det er også en forklaring på den holdning vi andre inntar til denne konflikten.

Fra norsk side er vi innstilt på å gjøre det vi kan for å medvirke til en løsning av konflikten mellom Island og Storbritannia. Gjentatte ganger har vi henstilt til Storbritannia å trekke marinefartøyene ut av det omstridte området. Vi har gjort dette fordi vi er overbevist om at dette er den første og kanskje avgjørende forutsetning for å få forhandlinger i gang.

Denne sesjon i Nordisk Råd vil etter alt å dømme føye seg inn i rekken av gode arbeidssesjoner hvor det i alt er oppnådd en rekke resultater, noen små og andre større. Det kan i dag spores en viss skepsis til verdien og innholdet i det nordiske samarbeid, og det spørres ofte etter de store saker og de epokegjørende fellesnordiske reformer.

Det er noe av et særtrekk ved utviklingen av det nordiske samarbeid at det er når en har satset for de store sprang framover, at nederlagene har kommet.

Frangangen for og utviklingen av samarbeidet er først og fremst markert gjennom en stadig tilvekst i løsning av avgrensede, men hver for seg betydningsfulle enkeltsaker. I sum har disse over tid endret og utdypet fellesskapet i Norden. I tillegg bør vi av og til minne hverandre om at det formaliserte samarbeid på regjerings- og parlamentarikerplan er en slags offisiell overbygning over et stadig nærmere samkvem mellom de nordiske folk.

(Nordli)

Med det fellesskap de nordiske land har i språk, kultur, historie og nært naboskap, er samarbeid blitt noe selvfølgelig og uunnværlig. På alle samfunnslivets områder finner vi dette samarbeid i en sterkt utviklet form. Vi finner dette i det rene økonomiske samkvem, i samhandelen mellom landene og i den lange rekke økonomiske samarbeidstiltak som næringslivet har funnet fram til. Våre store organisasjoner i fagbevegelsen og på andre områder har bygd ut sine nære nordiske kontakter. Det samme gjelder innenfor forskning og undervisning. Det gjelder innen de fleste yrkesorganisasjoner, og det gjelder den direkte personlige kontakt som følger av at folk innen hvert av de nordiske land reiser mer til hverandre enn til land utenfor kretsen.

Det er i dette noe brokede mønster av pragmatisk og reformarbeid på det mellomstatlige planet, i kulturell, språklig og politisk naboskap, i stadig nærmere kontakt mennesker imellom, en finner styrken, berettigelsen, særdraget og framtida i det nordiske samarbeid.

Ved en del av de saker Nordisk Råd har behandlet gjennom årene, kan man si at en har kommet inn og stadfestet samarbeidsordninger som har utviklet seg utenfor og uavhengig av Rådets arbeid. I andre situasjoner er det i Nordisk Råd tatt initiativ som direkte har brakt samarbeidet i Norden lenger framover. Jeg tror fortsatt vi vil stå overfor dette vekselspill.

Opprettelsen av Ministerrådet innebar en ny mulighet for aktivisering av nordiske samarbeidsbestrebelsler.

Det er viktig at det stadig arbeides med å finne de best egnede former for samarbeid mellom Ministerrådet og parlamentarikersiden i Nordisk Råd. Innarbeidede tradisjoner i nordisk folkestyre skulle gi et godt grunnlag for å utvikle dette samspillet også på felles nordisk plan. En må videre så vel i ministerråd som i Nordisk Råd ha et våkent øye for intim kontakt med det stadig voksende antall av samarbeidsorganer mellom folkeorganisasjonene i Norden. Det vil kunne gi nye impulser i vårt arbeid.

Samarbeidet i Norden har sin store egenverdi. Men framtida for dette samarbeidet vil avhenge av de muligheter vi gir nordiske organer til å løse oppgaver som enkeltmennesker i Norden kan se som sine og vår tids problemer.

Er vi så villige til å gi nordisk samarbeid en slik sjanse? Eller vil Nordisk Råd i nær eller fjern framtid falle mellom to

(Nordli)

stoler - mellom egne nasjonale anliggender og samarbeidsoppgavene i større regionale og globale organisasjoner?

Om dette siste skulle skje er det ikke fordi nordisk samarbeid slik vi har utviklet det, ikke har sin plass i vår tids internasjonale organisasjonsmønster.

Våre forpliktelser overfor, og oppgave i, det større mellomfolkelige samspill kan på en rekke felter bli bedre ivaretatt nettopp i en samordning av arbeid de nordiske land imellom. Den teknologiske, økonomiske og politiske utvikling i vår tid reiser sterkere og sterkere spørsmålet om vern om de mindre nasjoners integritet. Her møter vi i dag en felles utfordring til de mindre nasjonalstater. Veggen til et slikt vern ligger ikke i å bryte opp mønstrene i det mellomfolkelige samarbeid slik det har utviklet seg på flere plan og interessefelter.

Et regionalt samarbeid slik det har utviklet seg i Norden, på tvers av andre og mer omfattende mellomfolkelige samarbeidsorganer og blokker, kan i framtida by på store muligheter.

Små nasjoner må også i framtida på sitt eget grunnlag spille med i større internasjonal sammenheng - og ha mulighet til selv å forme sin samfunnsutvikling.

En vesentlig side ved dette har med ressurstilgang og ressursbruk å gjøre.

Med den økende knapphet på mange naturressurser som vi vel på lengre sikt må se i øynene, er det viktig at vi her vurderer mulighetene som ligger nettopp i et regionalt nordisk samarbeid.

Energikilder er en av de viktigste og for tiden mest interessante naturressurser. Norge er her i en interessant situasjon, og en situasjon som bærer sterke utfordringer i seg. De nye ressurser utenfor vår kyst vil bety svært mye i Norges energibalanse og i Norges utenriksøkonomi. På samme måte som andre naturressurser har gitt andre land en viktig stimulans i deres økonomiske utvikling, er det noe liknende vi nå står overfor i Norge.

Foreløpig har det ikke vært noe overskudd å disponere. Det er første gang i år at oljeutvinningen i den norske del av Nordsjøen dekker vårt eget hjemmeforbruk. I årene som kommer vil vi etter hvert opparbeide til dels store eksportoverskudd. Når det statlige norske selskapet Statoil etter hvert kommer sterkere inn i produksjonsfasen, vil det kvantum som disponeres av norske myndigheter, bli større.

Utviklingen vil gå gradvis i årene som kommer. Den vil gi oss tid til de nærmere drøftinger også på nordisk plan av hvordan et samarbeid kan utvikles, hvor forsyninger av olje eller kraft fra den norske del i Nordsjøen kan bli et element, og hvordan andre faktorer vil kunne utgjøre de resterende elementer i et gjensidig samarbeid om energi og industriutvikling.

Etter hvert som tilgangen av olje og gass er avklart, er Norge beredt til drøftinger med andre nordiske land om et slikt gjensidig samarbeid. Nordisk Ministerråd har som kjent allerede fått utredet mulighetene for en felles utnyttning av eventuelle gassforekomster i nord. Forutsetningen var bl.a. at det ble gjort drivverdige funn av naturgass utenfor kysten av Nord-Norgex. En slik forutsetning innebærer en ikke så rent liten optimisme. Etter det tidsskjema vi har lagt opp til, vil fysiske undersøkelser i form av boring først finne sted om drøyt ett år i dette området, dvs. 11 år etter at aktiviteten startet på den norske sokkel i Nordsjøen. De beveggrunner vi har hatt for denne tidsforskyvning, er kjente, og jeg skal derfor ikke gjenta dem her. Tidsforskyvningen har imidlertid medført at vi står meget bedre rustet til å ta de oppgaver som måtte melde seg. Samtidig har denne økte kunnskap gjort det mindre fantasipreget

å tro på funn av olje og gass i sokkelen utenfor Nord-Norge.

Utredningens hovedkonklusjon er at de eksisterende topografiske forhold på Nordkalotten ikke gir grunnlag for utnyttelse av store gassfunn i felles nordisk regiø. Man er derfor blitt stående ved at om slike funn gjøres, må naturgassen transporteres ut av området, enten i form av flytende gass, og i så fall med skip, eller uforandret og via rørledninger.

Dette er et resultat av en objektiv vurdering av de tekniske og økonomiske kriterier man har foran seg i dagens situasjon. Om først boring gir muligheter for kommersiell produksjon av olje eller gass, har utviklingen vist oss at slik produksjon tidligst kan komme i gang rundt 1982 - 83, trolig noe senere i det værharde området der oppe i nord.

Perspektivene for utnyttning av olje og gass i nord strekker seg utover mot år 2000. I dette perspektiv har vi flere muligheter. Geografien er det vel neppe stort å gjøre ved. Men ellers kan situasjonen endres betydelig. Vi kan, om vi ønsker det, skape supplement til de alternativer som synes mulige i dag.

I første rekke er det skaping av ny industriell virksomhet i dette området som byr på de største muligheter for utnyttelse av disse ressurser. Blant de innvendinger man i dag finner mot slike planer, er de lange transportavstander industrielle produkter fra Nordkalotten blir påført. Jeg tror ganske bestemt at den utvikling vi har erfart på transportområdet til nå, innen overskuelig framtid vil redusere betydningen av dette argument. Legger man opp til en høy grad av videreforedling av produktene, vil dessuten transportkostnadene bli av mindre betydning.

Det kunne tenkes en rekke industrielle aktiviteter, men i første rekke ville det dreie seg om petrokjemisk industri. Vi vet at behovet for ytterligere kapasitet innen denne industrigren

vil oppstå i våre nordiske land allerede på 1980-tallet.

Det er ikke utenkelig at man i tilknytning til petrokjemisk virksomhet bygger opp en tilknyttet kjemisk industri. Slike industrikomplekser har selvfølgelig sine ulemper. Disse vil kunne reduseres betraktelig, i hvert fall de man kjenner til på \bar{N} forhånd. Fordelene ved et samarbeid er mange. Utenom de rent foretagsøkonomiske kan nevnes bedre miljøbeskyttelse og lavere fellesutgifter til infrastrukturelle investeringer. Det kan bli aktuelt med f.eks. metanolproduksjon, framstilling av proteiner og ammoniakk.

For metanolens vedkommende vil det i tillegg til det tradisjonelle marked, innsatsvarer i treforedlingsindustrien, på sikt kunne tenkes nye avsetningsmuligheter. Jeg vil ikke utelukke at man finner fram til teknisk-økonomiske løsninger for anvendelse av metanol, f.eks. som drivstoff til forbrenningsmotorer. Som basis for produksjon av encelleprotein kan metanol også nyttes. Dette må overveies seriøst, da det vil kunne bli et verdifullt dyrefôr, med de perspektiver det åpner, ikke bare for de nordiske land, men for verden som helhet.

Ammoniakk, som nå stort sett framstilles av nafta i Norge, gir som kjent forskjellige typer kunstgjødsel. Behovet for dette vil neppe avta i årene framover.

Bass til framstilling av elektrisk kraft og i jernsvampproduksjon er også anvendelsesmuligheter som man ikke bør stille seg fremmed overfor.

Dette er prosjekter hvor det skulle ligge til rette for et naturlig samarbeid mellom de nordiske land på Nordkalotten. De kan bli kjernen i en industriell videreutvikling av området. Nordkalotten vil således, om våre forhåpninger innfris, kunne framstå som et område hvor industrivirksomhet skaper en trygg ryggrad i et allsidig samfunn.

Det nordiske arbeidsmarked har åpnet for større muligheter for arbeidstakere i de nordiske land til å finne et arbeid og et yrke de ønsker. Men det er kanskje på enkelte hold man har funnet at det åpne arbeidsmarked har gitt noe for mye av en enveistrafikk. Vi ser at det er en mulighet for at dette også kan skje ved utnyttning av oljeforekomster i Norge, kanskje særlig i nord. For å dempe slike virkninger av en stor virksomhet i et av landene vil det trolig være ønskelig, ved hjelp av investeringsmidler og kanskje ved medvirkning fra den nordiske investeringsbank, å skape muligheter for større balanse mellom de enkelte land. Det vil i sannhet være en god distriktsutbyggingspolitikk over landegrensene hvis man med basis i eventuelle olje- eller gassforekomster utenfor den nordnorske kyst kan medvirke til å skape et noe mer allsidig næringsliv på Nordkalotten. Men dette vil være et ansvar som samtlige involverte land må ta på seg.

Perspektivene langs noen av disse linjer reiser den utfordring å kunne utvikle de svakeste områder i nordisk sammenheng til betydelige industrielle tyngdepunkt i framtida. Disse utfordringer kaller på det beste i viljen til nordisk samarbeid.

neste taler: Ragnhildur Heðadóttir.